Metody i narzędzia badawcze

14 października 2022

Metody i narzędzia badawcze to kluczowe elementy każdej pracy naukowej, w tym pracy magisterskiej. Od ich odpowiedniego doboru zależy jakość przeprowadzonych badań oraz wiarygodność uzyskanych wyników. Wybór metod badawczych oraz narzędzi powinien być dokładnie przemyślany i dostosowany do charakteru problemu badawczego oraz postawionych hipotez. Celem tego rozdziału jest omówienie różnych metod badawczych oraz narzędzi, które mogą być wykorzystane w pracy magisterskiej, a także przedstawienie ich zalet, ograniczeń i sytuacji, w których są najbardziej efektywne.

Metody badawcze dzielą się na dwie główne kategorie: **metody jakościowe** oraz **metody ilościowe**. Obie kategorie mają różne cele, podejścia do zbierania danych oraz sposoby analizy, dlatego wybór odpowiedniej metody zależy od rodzaju pytań badawczych i charakteru problemu, który badacz stara się rozwiązać.

Metody ilościowe koncentrują się na zbieraniu danych, które można przedstawić w formie liczbowej, a następnie poddać analizie statystycznej. Najczęściej stosowane są w badaniach, które mają na celu opisanie zjawisk, odkrycie zależności pomiędzy zmiennymi lub potwierdzenie hipotez poprzez analizę dużych zbiorów danych. Przykładami metod ilościowych są ankiety, kwestionariusze, eksperymenty oraz analiza danych wtórnych, takich jak dane statystyczne lub wyniki z badań innych autorów.

Ankieta i kwestionariusz są najpopularniejszymi narzędziami stosowanymi w badaniach ilościowych. Pozwalają one na zebranie dużej ilości danych od szerokiej grupy respondentów w stosunkowo krótkim czasie. Pytania w ankiecie są zwykle zamknięte, co umożliwia łatwą analizę statystyczną odpowiedzi. Narzędzia te są szczególnie przydatne w badaniach dotyczących

postaw, zachowań, preferencji czy opinii dużych grup ludzi. Wyniki zebrane w ten sposób można analizować za pomocą różnorodnych technik statystycznych, takich jak analiza korelacji, regresja czy testy statystyczne.

Eksperymenty to kolejne ważne narzędzie badawcze w metodach ilościowych. Pozwalają one na kontrolowanie i manipulowanie zmiennymi w celu zbadania zależności przyczynowo-skutkowych. W eksperymencie badacz tworzy sztuczne warunki, w których sprawdza, jak zmiana jednej zmiennej wpływa na inną. Eksperymenty są bardzo skuteczne, gdy celem badania jest potwierdzenie hipotez dotyczących przyczyn i skutków określonych zjawisk. Jednak przeprowadzanie eksperymentów może być kosztowne i czasochłonne, a wyniki uzyskane w warunkach eksperymentalnych nie zawsze są łatwe do uogólnienia na rzeczywiste sytuacje.

W metodach ilościowych często wykorzystuje się także dane wtórne, czyli dane już wcześniej zebrane i dostępne w różnych źródłach, takich jak bazy danych, statystyki publiczne czy wyniki badań innych autorów. Analiza danych wtórnych pozwala na oszczędność czasu i zasobów, ponieważ badacz nie musi samodzielnie zbierać nowych danych. Wadą tej metody jest jednak to, że dane te mogą nie zawsze dokładnie odpowiadać potrzebom badania, co ogranicza możliwości analizy.

Metody jakościowe koncentrują się na dogłębnym zrozumieniu zjawisk, procesów, opinii lub zachowań, a nie na ich ilościowym opisie. Metody te pozwalają na uzyskanie szczegółowych, bogatych danych, które pomagają lepiej zrozumieć badane zjawisko w jego naturalnym kontekście. Przykłady metod jakościowych to wywiady pogłębione, grupy fokusowe, obserwacja uczestnicząca oraz analiza dokumentów.

Wywiady pogłębione to narzędzie, które pozwala na uzyskanie szczegółowych informacji od respondentów na temat ich doświadczeń, opinii i postaw. Wywiady mają formę otwartą, co oznacza, że respondent ma możliwość swobodnego wypowiadania

się na dany temat, a badacz może zadawać dodatkowe pytania w zależności od przebiegu rozmowy. Wywiady pogłębione są szczególnie przydatne, gdy celem badania jest zrozumienie motywacji, emocji lub mechanizmów rządzących zachowaniami badanych osób. Ich wadą jest czasochłonność zarówno w procesie zbierania danych, jak i ich analizy.

Grupy fokusowe to metoda, w której niewielka grupa osób dyskutuje na określony temat pod nadzorem moderatora. Metoda ta pozwala na uzyskanie danych w formie wymiany opinii, co daje wgląd w interakcje społeczne i dynamikę grupową. Grupy fokusowe są używane, aby zrozumieć, jak pewne zjawiska postrzegane są przez różne osoby, oraz jakie są ich wspólne lub odmienne opinie. Podobnie jak wywiady pogłębione, metoda ta dostarcza szczegółowych, ale trudnych do uogólnienia danych.

Obserwacja uczestnicząca to kolejna metoda badawcza często stosowana w badaniach jakościowych. Polega ona na bezpośrednim uczestniczeniu badacza w życiu badanej grupy lub środowiska, aby zrozumieć ich zachowania, relacje i procesy społeczne. Obserwacja może być jawna lub ukryta, a badacz może pełnić rolę bardziej biernego obserwatora lub aktywnego uczestnika. Obserwacja uczestnicząca jest niezwykle użyteczna w badaniach nad zjawiskami społecznymi i kulturowymi, ale wymaga od badacza dużego zaangażowania i umiejętności dostosowania się do badanej grupy.

Analiza dokumentów jest metodą, która polega na badaniu istniejących tekstów, raportów, artykułów czy innych form zapisu w celu odkrycia wzorców, trendów i zależności. W badaniach jakościowych dokumenty stanowią cenne źródło informacji, które może wspomagać analizę innych zebranych danych. Metoda ta jest szczególnie przydatna w badaniach historycznych, społecznych czy politycznych, ale także w badaniach nad kulturą organizacyjną czy polityką publiczną.

Wybór odpowiednich narzędzi badawczych zależy od wielu

czynników, w tym od specyfiki problemu badawczego, dostępnych zasobów oraz oczekiwanych rezultatów. Ważne jest, aby badacz jasno określił, jakie narzędzia będą stosowane i dlaczego wybrane metody są najbardziej adekwatne do celu badania. Nie mniej istotne jest także wskazanie ograniczeń wybranych narzędzi i metod, ponieważ żadne badanie nie jest pozbawione potencjalnych słabości. Opisując metody i narzędzia badawcze w pracy magisterskiej, należy dokładnie wyjaśnić, w jaki sposób dane będą zbierane, jak zostaną poddane analizie oraz jak badacz zamierza zminimalizować potencjalne błędy.

Badania empiryczne, zarówno ilościowe, jak i jakościowe, wymagają od badacza solidnego przygotowania metodologicznego. Dobrze dobrane metody i narzędzia badawcze są fundamentem każdej pracy naukowej, ponieważ to na ich podstawie opierają się wnioski końcowe. W pracy magisterskiej warto szczegółowo opisać cały proces badawczy, od doboru metod, poprzez zastosowane narzędzia, aż po analizę wyników, co pozwoli na pełne zrozumienie rzetelności przeprowadzonych badań.

Powyżej fragmenty jednej z **prac dyplomowych**:

> *Każdy badacz obiera sobie cel swoich badań. W dojściu do tego celu pomagają mu techniki i narzędzia badawcze. Wybór ich zależy od wiedzy badacza i przekonania, że okażą się one odpowiednie do rodzaju przeprowadzanych badań. W badaniach pedagogicznych czy socjologicznych korzysta się z grupy tych samych metod, technik i narzędzi badawczych, a nakreślony problem spowodował konieczność odpowiedniego ich dobrania.*
>
> *Do zbadania problemu przedstawionego w pracy posłużono się metodą sondażu diagnostycznego. Pojęcie to jest definiowane jako sposób gromadzenia wiedzy o przedmiotach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości, nasileniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk, o wszelkich innych zjawiskach instytucjonalnie nie zlokalizowanych, posiadających znaczenie wychowawcze, w oparciu o specjalnie obraną grupę*

reprezentującą populację generalną, w której badane zjawisko występuje.[1]

Metoda ta odgrywa istotną rolę w badaniach środowiskowych, gdyż za jej pomocą można dać obraz badanej grupy stosunkowo szybko i w miarę dokładnie. Metoda ta nadaje się do instrumentalnego wykorzystania badanych osób, ogranicza ich liczbę i obszar badań.

Każda metoda decyduje o wyborze techniki badawczej. Przy wyborze bierze się pod uwagę takie okoliczności jak: typ badań, cele badawcze, populację, którą chcemy poddać badaniom oraz zjawisko badane.

Spośród wielu technik w niniejszej pracy za najodpowiedniejsze uznano: ankietę, wywiad, obserwację oraz analizę dokumentów.

Ostatnią techniką zastosowaną w omawianych badaniach jest analiza dokumentów i materiałów. Służy ona do gromadzenia wstępnych, opisanych, także ilościowych informacji o badanej instytucji czy zjawiskach wychowawczych oraz opinii wyrażonych w dokumentach. Analizy dokumentów dokonano w oparciu o protokoły Rady Pedagogicznej i plany pracy dydaktyczno – wychowawczej na rok 2020-2021.

---

[1] A. Kamiński. Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej, [W:] Metodologia środowiskowych badań pedagogicznych, pod red. R. Wroczyńskiego, T. Pilcha, Wrocław 1970, s. 43

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis pisanie prac z pedagogiki - fachowa pomoc w pisaniu prac.